V. Univ. Bibl.   2 egz.

ŠALTINIS

Krynica

Biełaruskaja Narodnaja Hazeta

Vychodzić u aŭtorki i piatnicy.

№ 30 (739).
Cana 10 ct.
VILNIA, 16.IV.1940 h.
Hod vydańnia XXII

Padpiska na hod — 5 litaŭ, na paŭhoda — 3 lity.
Zahranicu — ŭdvaja daražej.
Abviestki: za 1 mm u tekście 40 ct., za tekstam 30 ct.

Adresas red.-adm.: Vilnius, Pylimo g-vê 1—2, tel. 28-32
Adres red. i admin.: Vilnia, Zavalnaja vul. 1—2.
Redakcyja i administracyja adčyniena 10—14 hadz.
Redaktar pryjmaje 9—10 hadz.

Адкрытае пісьмо Архімандрыта Піліпа Марозава Мітрапаліту Элеўфераму

У пазапрошлым нумары „Крыніцы“ было памешчана заяўленьне архімандрыта Піліпа Марозава аб выхадзе яго спад улады віленскага мітрапаліта Элеўферага. Сяньня ўжо перад намі шырокае адкрытае пісьмо*) яго, у якім грунтоўна выказаны тыя прычыны і довады, дзеля якіх ён прымушаны выйсьці спад улады гэнага мітрапаліта. Пісьмо гэнае, напісанае — паўтараем — грунтоўна і з паказаньнем саліднай веды ў галіне праваслаўнага багаслоўя, царкоўнага права і гісторыі Цэрквы, мае глыбокае грамадзкае значэньне і годнае паважнейшай увагі. Уважаем, што з пісьмом гэтым мусіць пазнаёміцца ня толькі беларускае грамадзянства праваслаўнае, але і беларускае грамадзянства агулам. Вось галоўны зьмест гэнага пісьма.

Архімандрыт Піліп прад усім сьцьвярджае, што нялад і забурэньне ў праваслаўным жыцьці віленцаў з прыездам у Вільню з Каўнас'а мітрапаліта Элеўферага і яго нязгодныя з праваслаўнай навукай пагляды, выражаны ў ягоных-жа публікацыях. Нязгоднасьць гэна праяўляецца прад усім у тым, што паводле мітрапаліта Элеўферага іерархічная ўлада вышэй сабору. З гэтага выходзіць, што Элеўферы прапаведвае п р ы н ц ы п іерархічнай дыктатуры ці свайго роду „ўсходні папізм“. Згодна з гэткімі паглядамі ў нас у Ліцьве, і нават ува ўсей Заходняй Эўропе, „кананічную саборнасьць“, чысьціню Праваслаўя ўасабляе толькі ён адзін, мітрап. Элеўферы.

Паказаўшы на гэткія антыправаслаўныя пагляды мітрап. Элеўферага, архім. Піліп паказвае факты, вынікаючыя з гэткіх паглядаў. Вось гэныя факты, якія сьведчаць аб дзіўных, каб не сказаць больш, паступках мітрап. Элеўферага.

Мітрап. Элеўферы, прыехаўшы з Каўнас'а ў Вільню, уважаў за неабходнае асьвячаць цэрквы я г о н а й сьвятой вадой, паказваючы гэтым на грэшнасьць усіх, апрача сябе самога, і на нячыстасьць цэркваў, неасьвячаных ім і ягонай сьвятой вадой.

Высокамерна, горда і крыўдна адносіцца мітрап. Элеўферы да доўгалетняга віленскага архіепіскапа Хвядоса, аб якім выражаўся, што ён зьневажаў яго кафедру сваімі „некананічнымі стапамі“.

Мітрап. Элеўферы, захваціўшы віленскую кафедру, кіруе ёй пры помачы каўнас'скай Эпархіяльнай Рады, што ёсьць звычайнай узурпацыяй.

Апрача гэнай каўнасскай Рады, карыстаецца мітрап. Элеўферы так-жа сьвяшчэньнікамі, быўшымі сябрамі Віленскай Духоўнай Кансысторыі, праз якіх польскі ўрад праводзіў, на пагібель Цэрквы, полёнізацыю.

Прадстаўніком беларускага праваслаўнага грамадзянства мітрап. Элеўферы прапануе Пятніцкую царкву, бо — кажа — яна ўсёроўна мае быць закрыта.

Каўнас'ская Эпархіяльная Рада, „по причинѣ серьезных обвиненій, требующих разслѣдованія“, звальняе з настаяцельства Мікалаеўскай Царквы ў Вільні сьвяшчэньніка беларуса А. Каўша. Гэнае „разследование“ не дало, ведама, ніякіх вынікаў, але а. Коўш на сваё месца ня вернуты.

Архім. Піліп у сваім часе быў перайшоўшы ў Унію і пасьля кананічна быў прыняты ўзноў назад у Праваслаўе. Ня гледзячы на гэта мітрап. Элеўферы процiў яго яшчэ робіць нейкае „обслѣдованіе“.

Урэшце архім. Піліп, паказаўшы яшчэ ў некаторых фактах заблутанасьць і нават недарэчнасьць у паступках і паглядах мітрапаліта Элеўферага, як учасьніцтва яго ў службе божай, якую адпраўляў архім. Марозаў, як карыстаньне з лекара Ізраэаліта, як справа доўгіх валасоў,—закранае надта важную справу, справу аўтокефальнасьці праваслаўнай царквы ў Ліцьве. Але аб гэтым наступным разам.

К. Мілановіч

*) „Откритое письмо Архимандрыта Филиппа Морозова Высокопреосвященнѣйшему Елевферію“... Вільня, 1940. Дастаць можна ў большых кнігарнях у Вільні, а так-жа ў беларускай кнігарні Ст. Станкевіча, Вільня, Астрабрамская 2.

Churchill vinavacić Niamieččynu

Niamieččyna, jak viedama, tłumačyć svoj krok u Danii i Norvehii tym, što Anhlija zaminavała norvežskija vody. U adkaz na heta anhlicki ministr Churchill 11 h. m. skazaŭ miž inšym, što Niamieččyna ŭžo miesiac prad tym patajemna vysłała svajo vojska dziela pryhatavańnia napadu na Daniju i Norvehiju. Na poŭnač jechali byccam parožnyja niamieckija karabli pa žaleznuju rudu, a sapraŭdy byli na ich schavanyja niamieckija žaŭniery i zbroja. Žaŭniery hetyja na dadzieny znak mieli zaniać norvežskija porty.

Poŭnač haryć, na paŭdni — padziemnyja hrymoty

Na kolki zanieććie niamieckim vojskam Danii možna ličyć, što adbyłosia hładka i składna — niamiecki kamandzier hien. Kaupisch ćvieredzić, što dancaŭ było zabitych tolki 10 čałaviek, — na hetulki zajmańnie Norvehii ŭžo kaštavała niemcam vialikija achviary, a kaniec zadańnia jšče ciažka i pradbačyć. U kožnym razie z nadychodziačych paviedamleńniaŭ možna zrabić vysnavak, što

pieršy impet niamieckaha naporu na Norvehiju strymany

i što dalej norvehi prociŭ hetaha naporu ćviorda baroniacca. Urad norvežski, z karalom Hakonam na čale, choć i pakinuŭ stalicu Oslo i vyjechaŭ uhłyb kraju, to adnak i dalej kiruje abaronaj i, pierad usim, pravodzić mobilizacyju. Narod staić tymčasam pry svaim uradzie i, pavodle čutak, novy ŭrad Guisling'a, złožany z prychilnikaŭ nacyjanał-socyjalizmu, posłuchu ŭ narodzie nia maje. Tamu i sam urad hety byccam staić užo prad likvidacyjaj; ministr-ža zahraničnych spraŭ hetaha ŭradu zroksia svaich hodnaściaŭ i pierajšoŭ byccam u rady vojska, viernaha karalu, jakim kamanduje hienerał Otto R u g e, haduniec škoły francuskaj. Staršynia norvežskaha parlamantu vyjechaŭ u Švecyju i tam viadzie ŭsilnuju prapahandu na karyść svajho karala i i viernaha jamu vojska.

Hetki stan spravy ahułam. Vierniemsia adnak u dumkach svaich nazad, kab pierahledzić chod vypadkaŭ, na kolki heta pazvalajuć dachodziačyja viestki. Ćvierdzić pierad usim treba, što hetym razam sapraŭdy

pryjechali ŭ norvežskija vody i karabli anhlickija,

z katorymi niamiecki fłot maje nie mały chłopat. Niešta na druhi dzień užo morskaj bitvy ŭ norvežskich vodach pryjšla

viestka, što źhinuła 18 niamieckich karabloŭ i tolki 4 — anhlickija. Ci hetyja ličby dakładnyja—možna jšče dumać usialak. Tym nia mienš praŭdaj zdajecca być, što na adkrytym mory i ŭ pralivach kala bierahoŭ Norvehii panuje flot anhlicki, a niamiecki flot trymajecca ŭ niekatorych norvežskich portach, jakimi zavaładaŭ jašče pieršym impetam. Paćviardžajecca heta dumka miž inšym i tym, što niemcy pierakidajuć dalej svaje siły ŭ Norvehiju ŭžo nie karablami, a vialikimi aeraplanami.

Dahetul ahulna rachujuć, što na terytoryi Norvehii jošć nia bolš 30.000 čałaviek niamieckaha vojska, z čaho 20.000 u paŭdzionnaj čaści kraju. Z hetkim likam niamieckich sił dajuć sabie radu sami norvehi, jakija da taho značna lepš pryzvyčajenyja i abaznanyja z harystym terenam svajho kraju.

Chodziać čutki, što ŭ pomač norveham pryjechała ŭžo z Švecyi

Mižnarodnaja bryhada,

jakaja biłasia ŭ Finlandyi.—Što-ž datyča anhlickich i naahuł sajužnickich sił na suchapući, dyk ab hetym chodziać čutki adna druhoj supiarečnyja. I heta nia tolki tady, kali takija viestki pachodziać z roznych žaroł, ale navat tady, kali jany pachodziać z žarała tahosamaha. Hetak napr. anhlickaje aficyjalnaje ahienctva Reutera raz paviedamlaje, što anhlickaje vojska užo vysadziłasia ŭ Norvehii i pačało tam sumiesnaje z norvehami zmahańnie prociŭ niemcaŭ, to ŭznoŭ paviedamlaje, što na norvežskim hruncie niama jšče nivodnaha anhlickaha žaŭniera.

Padčas kali ŭ bitvie na suchapućci ŭ Norvehii niemcy majuć praciŭnikaŭ blizu samych tolki norvehaŭ, dyk na mory majuć jany dačynieńnie pierad usim z anhličanami. U biezpraryŭnych bajoch hetych pryjmaje ŭčaście flot nia tolki morski, ale i pavietrany. Z paviedamleńniaŭ ab hetych bitvach možna mieć paniaćcie, što tymčasam

anhličanie macniejšyja na mory, ale niemcy macniejšyja ŭ pavietry.

Pad hetym znakam tymčasam i jdzie zmahańnie na poŭnačy. Zmahańnie heta, jak užo zaznačałasia, jdzie nie za hołyja norvežskija skały, ale za dostup da švedzkaha žaleza i za vychad niemcaŭ u śviet z zakarkavanaha Bałtyckaha i Niamieckaha Mora.

Poŭnač adnak heta nia ŭsio. Francuskija hazety pišuć, što na zachodnim froncie z niamieckaha boku taksama zaŭvažvajecca ažyŭleńnie, jakoje ŭ kožny mament moža pierakinucca ŭ šalonuju buru. Jašče bolšaja adnak

uvaha ŭsich siahońnia źviernienа na poŭdzień i na paŭdzionny ŭschod Eŭropy.

Pavodle hazetnych paviedamleńniaŭ, Niamieččyna trymaje ŭ Słavaččynie skoncentravanyja vialikija siły vojska. Była navat čutka, što Niamieččyna zapatrebavała ad Madziarščyny prachodu dla svajho vojska na paŭdzień. Viestka heta była paśla zapiarečana. Nie zapiarečany zatoje viestki, što Turcyja paśpiešna fortyfikuje svaju hranicu z Baŭharyjaj i što majecca prapuścić praz Dardanelli sajuźnicki flot ŭ Čornaje Mora. Ciapier hety flot skoncentravany ŭ Mižziemnym Mory. Turecki-ž flot jašče 10 h. m. vyjechaŭ z Bosforu ŭ niaviedamym kirunku. Kažuć tak-ža, što kali-b sajuźnicki flot vypłyŭ u Čornaje Mora, dyk nie astałasia b spakojnaj i Italija, jakaja dahetul uściaž ihraje z zakrytymi kartami, i jakaja anahdaj zmobilizavała za raz až piać hadoŭ (1905—1909). Juhasłavija i Rumynija silna taksama pryhataŭlajucca. Słovam — na paŭdni Eŭropy silnyja padziemnyja hrymoty, jakija kožnaha dnia mohuć vybuchnuć niastrymanaj vulkaničnaj siłaj. *v. v.*

Praklaćcie bahaćcia

Redka byvaje, kab „ad prybytku baleła hałava." Ale byvaje. Dokazam hetaha apošnija padziei na Skandynaŭskim paŭvostravie, u Norvehii i Švecyi; ab Danii tut nie havorym. Krainy hetyja, zakinutyja na dalokuju poŭnač, praz doŭhija dziesiatki hadoŭ siadzieli, byccam „u Boha za płačyma" i — bahacieli. Chacieli-b jany hetak siadzieć i dalej, i tamu kruhom zajaŭlali, što jany neŭtralnyja. Dy stałasia jnakš. Čamu? A prosta tamu, što ichniaje bahaćcie spatrebiłasia kamu inšamu. I tut vyjšła kryvavaja sprečka. Zašto? Miž inšym i za dostup da švedzkaj žaleznaj rudy.

Žaleznaja ruda jak syrec, z jakoha vyrablajecca žaleza i stal, maje zaŭsiady vialikaje značeńnie, a tymbolš padčas vajny, kali zapatrebavańnie na žaleza i stal jašče ŭzrastaje. I vot-ža jak na złość hetkaj rudy—i da taho rudy vielmi dobraj—mnoha jošć u Švecyi i stul vialikaje mnostva jaje jdzie ŭ Niamieččynu praz port Lulea ŭ Bałtyckim mory i praz port Narvick — u Norvehii.

Anhlija z Francyjaj viaduć ciapier vajnu prociŭ Niamieččyny bolš na haspadarskuju vytrymku, čym na zmahańnie aružnaje. Jany rachujuć, što Niamieččynu z časam možna vyhaładavać nia tolki z praduktaŭ usiakaj jadominy, ale tak-ža i z šmat jakich syrcoŭ vajennaha promysłu, a pierad usim z žaleznaj rudy, jakuju Niamieččyna i prad vajnoj pryvoziła jakraz z henaj-ža Švecyi. Z hetaj metaj Anhlija zaminavała tyja vodnyja šlachi, jakimi Niamieččyna pryvoziła švedzkuju žal. rudu. Niamieččyna adnak nia choča tak lohka adstupić i tamu, abminajučy inšyja pryčyny, rašyłasia na taki krok, jak nasilnaje apanavańnie patrebnych jej vodnych šlachoŭ norvežskich. Inakš kažučy Norvehija apynułasia pad kryžovym anhlicka-niamieckim ahniom zatoje tolki, što praz jejnyja abšary jdzie vyhodnaja daroha z Švecyi ŭ Niamieččynu. Čym-

Vincuk Advažny: (3)

Praz mora — akijan

(Padarož u 1939 h.).

— Ale-ž niama času raskazyvać! jedziem dalej. Suezski kanał — ŭ šyryniu našaj Vialli. Spakojnyja zialonyja vody dziŭna ŭchilajucca prad našym parachodam, a z-zadu vialikaja chvala starajecca jaho dahnać — až pienicca prytym i pałošča abmuravanyja bierahi! Pustynia zapanavała naŭkruh—ledź časam spatykajem ludzinu. Voś małady arab—hoły-bosy, tolki ŭ strykataj spadnicy — idzie afrykanskim bieraham, ciahnie samatuham na viaroŭcy łodku; ŭ łodcy siadzić stary, na hałavie čyrvonaja anuča, zamiest barady—viechać biełych ćviordych vałasoŭ. Stary styrnuje łodku, pakrykivaje na maładoha — musić baćka ..

Afrykanskim bieraham idzie ŭzdoŭž kanału navačasnaja šasa. Pralatajuć samachody: šofery-araby, a pany-anhličanie, bo ŭłaśnie ad Port-Saidu-naŭkruh usiej Azii—ciahniecca—pad tym, ci inšym sosam—valadarstva anhielskaj ruki i kišani — A voś paniośsia na samakacie arab, adzieta ŭ bieły doŭhi bałachon!

Azijackim bokam, pa pustynnym biezdarožžy, jedzie arab na adnahorbym cybatym viarbludzie: pasłušny viarblud - „karabiel pustyni," abładavany miaškami, chistajecca na cieńkich nahach. Majeć vielmi nieviasiołuju, ale dobruju minu. Dalej bačym — addychaje dziesiatak viarbludoŭ na bierahu kanału: lažać spakojna, prytuliŭšy hałovy, jak aviečki—adny śpiać, inšyja žujuć žvačku. Heta božaje stvareńnie daje haspadaru i siłu svaich noh, i małako, i miasa, i voŭnu i skuru. A samo kormicca horkaj pustynnaj kałučaj travoj, navat zapylenaj i prysochšaj.

„Karabiel pustyni" pahladaje na naš karabiel, katory adbiraje jamu chleb.

Jedziem cełych dvaccać mil pasiarod biazdušnaj pustyni — ni dreŭca, ni travinki! tolki žoŭta-čyrvonyja piaski. Pustynia—zamioršaje mora: vidać na im piaščanyja chvali, vydmy i viry; redka zdarajucca vastravy—zialonyja aazisy, dzie čałaviek dašukaŭsia vady i moža palivać svoj harodčyk.

Časam adnak hłuchaja pustynia ažyvaje — jaje ŭzbudžajuć hvałtoŭnyja viatry. Ale hetaje žyćcio — horšaje ad śmierci! chmary raspylenaha haračaha piasku niasucca na sotni-tysiačy mil; pustynia dychaje i kipić piakielnym varam, zasypaje aazisy i biednych padarožnikaŭ. Uciakajcie, ŭciakajcie!

Heta—nia śniežnaja miacielica, ŭ jakoj možna choć dychać poŭnymi hrudźmi; heta—nia morskaja bura, u jakoj možna choć „hladzieć śmierci ŭ vočy;" ale heta — šalonaja viedźma-pustynia, jakaja ślepić, hłušyć i dušyć usiaju achviaru. Jedki pył pranikaje ŭ vočy, u nos, u horła i ŭ hrudzi. Viarblud prypadaje da ziamli, chavaje hałavu, žmuryć vočy. Čałaviek chavajecca za viarbluda; starajecca nie hladzieć, nia dychać. Tymčasam pot ablivaje cieła, kroŭ bjeć u hałavu, i, kali ŭrahan nie praniasiecca, čałaviek z viarbludom znajduć mahiłu ŭ haračym piasku— zabytyja... Nie, nie zabytyja! Zapiajuć im chaŭturnuju pieśniu hałodnyja šakały, a hetym zaŭtorać arly pustyni.

Piaski Sachary pralatajuć hory j reki i mory: ad ich čyrvanieje ŭsio nieba; sonca—haručaja, raspalenaja kula — reža vočy; parachody na Čyrvonym mory pakryvajucca piaskom; padarožniki ablivajucca potam, kašlajuć i zapadajuć u haračku; samo mora stanovicca tahdy zapraŭdy „čyrvonym."

Ale voś praježdžajem mima cudnaj villi. Na samym bierahu — kaściołak, jak cacka; na froncie — figura M. Boskaj z Dziciatkam, jakoje bahasłavić prajezdnych. Boža moj! to-ž musić siudoju prabiehała Śv. Siamja, ŭciakajučy ŭ Ehipt? Malusia, prašu ŭ duchu bahasłavienstva na svaju padarožu i dla svajej darahoj dalokaj Baćkaŭščyny. Moža i mnie daviadziecca jašče viarnucca z majho Ehiptu, z „domu niavoli"?

A voś bačym na piaskoch čyrvonyja kvietki! Chto ich sadziŭ? u hołaj pustyni... kupiny ćviordaj travy heta tut poŭnaja viasna — para daždžoŭ, jakija ŭ pustyni zdarajucca raz na niekalki hadoŭ...

Prajechali dva voziery z horka-salonaj vadoj. Vidać, u dalinie łohańkim płastom lažyć sol, jak śnieh. Pa bakoch kanału ŭznosiacca łancuhami piaščanyja vydmy-hory; kanał pačynaje šyreć — ujaždžaje ŭ šyroki port Suez — pačynajecca čyrvonaje mora.

by heta sprečka za darohu nia končyłasia, nastupnym etapam dla pieramožnaj starany jošč samyja bahaćci švedzkaj žaleznaj rudy. Dyk paznajma ichniuju historyju.

Bahaćci žaleznaj rudy u centralnaj Švecyi byli viedamyja ad najdaŭniejšych užo časoŭ. U paru Vikingaŭ z hetaje rudy ŭžo vypłaŭlałasia žaleza na zbroju, dziakujučy jakoj rasła siła militarnaja kraju i jahony handal z zahranicaju. Tak było praz usio siaredniaviečča. Ale bujny rost pradukcyi žaleza prypadaje tolki na viek XVI, kali Švecyja vyzvaliłasia spad panavańnia Danii, a 30-cihadovaja vajna ŭ Eŭropie zapeŭnivała dobry zbyt na zbroju. Dy hetaj zbroi patrabavała i sama Švecyja, uprohšysia pry karalu Gustavie-Ad. II ŭ vajnu z Maskvoj i Polščaj. Projhryš vajenny Karła XII u XVIII v. z adnaho boku i palepšanyja sposaby vypłaŭlańnia žaleza z rudy ŭ Anhlii— z druhoha, urešcie eŭropejski sobski promysieł žalezny—padłamali promysieł švedzki. Z hetaha stanu padniaŭsia jon tolki ŭ pałavinie XIX st, kali novyja sposaby (Bessemera, Thomasa i inš) vypłaŭlańnia žaleza pazvalali nia tolki vyrablać lepšy, čyściejšy pradukt, ale tak-ža i ekanomna vykarystyvać ad padki žaleznaha promysłu (thomasšlak). Heta asabliva tady, kali kraj cely vyzvaliŭsia ad kaniešnaści pryvozić zdaloku kamienny vuhal, zamianiajučy jaho ŭsiudy vuhlem „biełym"—vadoj, jakaja daviała da elektryfikacyi kraju. Žmienieny sposab vypłaŭki žaleza padniaŭ jahonuju vartaść, a razam i zdolnaść konkurencyjnuju na zahraničnych rynkach. Z druhoha-ž boku palepšanyja sposaby vypłaŭki žaleza pazvolili vykarystyvać rudu, vypłaŭlańnie jakoj starymi sposabami ŭžo nie apła čvałasia. Zapasy hetkaj rudy akazalisia ŭ Švecyi na hetulki vialikija, što ŭ 1857 h. byŭ skasavany zakon, jaki zabaraniaŭ vyvozić niavypłaŭlenuju rudu, a praz 30 nastupnych hadoŭ vyvoziłasia ŭžo niavypłaŭlenaj rudy až 90 prac. usiaje miascovaje pradukcyi.

Vialikuju čašć hetaha vyvazu zabirała Niamieččyna. U mirny čas było heta dla Švecyi dobrym „intaresami," ale ŭ vajenny?—Chto-ž viedaje, ci nie zakončycca dla jaje tym samym, čym zapłacili jejnyja susiedki—Norvehija i Danija...

n. n.

Uhodki Fr. Bahuševiča

Sioleta minaje 100 hadoŭ ad dnia naradžeńnia Franciša Bahuševiča — „rodanačalnika biełaruskaj litaratury", a razam z hetym i patryjarcha biełaruskaha nacyjanalnaha adradžeńnia.

Aprača 100-tych uhodkaŭ naradžeńnia, taksama na sioleta prypadajuć 40-ja ŭhodki śmierci paeta i 50-ja ŭhodki ad dnia pryhatavańnia ŭ druk biazśmiertnaha ŭ biełaruskim adradženskim ruchu tomika tvoraŭ Fr. Bahuševiča, jaki vyjšaŭ zahranicaj (u Krakavie) pad nazovaj „Dudka biełaruskaja", padpisanaja pseŭdonimam Fr. Bahuševiča — Maciej Buračok.

Ušanavańniu hetych uhodkaŭ budzie pryśviačana ŭračystaja Akademija, jakuju Biełaruski Centr u Lićvieładzić 13 maja, na druhi dzień Siomuchi. Siahońnia-ž uspaminajem ab ich raz — dziela ahulnaj infarmacyi, a pa druhoje — dziela taho, što adny z nazvanych uhodkaŭ prypadajuć jakraz na miesiac krasavik. (Uhodki śmierci 15.IV)

Uvaha! Uvaha!

Na ahulnuju prośbu našych čytačoŭ, pradoŭžana jšče lhotnaja padpiska na adzinuju ŭ nas biełaruskuju hazetu

„K R Y N I C A"

Chto da 1.V. apłacić hadavuju padpisku na „Krynicu," toj aprača samoj hazety atrymaje jšče cennuju premiju.

Padpiska na „KRYNICU" ŭ hod vynosić usiaho piać litaŭ

Padpisku možna apłačvać abo asabista ŭ redakcyi, abo prysyłać hrošy poštaj, adresujučy:

„Krynica's" Administracijai, Vilnius, Pylimo g-vė 1.

Rektar a. Dr. Jazep Slipyj — biskupam u Lvovie

Viestki ab žyćci ŭ Savieckim Sajuzie naahuł dachodziać da nas siańnia vielmi pamału; tymbolš adnosicca heta da viestak z žyćcia relihijnaha. Hetak pamału, bo až praz Švajcaryju, dajšła da nas anahdaj viestka, što na hrecka-katalickaha biskuŭ Lvovie, u pomač mitrapalitu Andreju Šeptyckamu, paśviačany daŭhaletni rektar Duchoŭnaj Akademii ŭ Lvovie a. Dr. J. Slipyj.

Asoba novaha biskupa jošč viedamaj i siarod biełarusaŭ. Na dahetulašnim stanoviščy rektara a. Dr. Slipyj byŭ vychavaŭcam i celaha radu duchoŭnikaŭ-biełarusaŭ, zaŭsiady jdučy im na sustreču i jak vychavaŭca, i jak čałaviek. Ab asabistych svomaściach a. D-ra Slipyj-a najlepš śviedčyć užo sam fakt vybaru jaho ŭ biskupy ŭ siahońniašniuju tak važnuju paru carkoŭnaha ukrainskaha žyćcia. Možna ab im z peŭnaściu skazać: „ułaścivy čałaviek na ŭłaścivym miescy".

K.

30.III.1939. Čyrvonaje Mora. Asablivaje mora — i chvormaj, i pałažeńniem, i kolieram. Jak hlanieš na kartu, zdajecca, što heta doŭhaja ščylina, nalita vadoj, pamiž Azijaj i Afrykaj.

Ale ledź tolki vyjechali my z Suezskaha portu, jašče navat nia ŭ samaje Čyrvonaje Mora, a tolki ŭ Suezskuju zatoku, jak na dziva žhinuli nam z vačej abodvy bierahi i my ŭ hetaj „ščylinie" nia bačyli ziamli try dni z hakam.

Ziamla adnak była niedalokaja: śviedčyli ab hetym našy zaŭsiodnyja tavaryšy, morskija ptuški, mevy. Miłyja ptušački! Niaśli nad nami stražu ad Marsylii praz usio Siarodziemnaje Mora, źmianiajučysia paśla z afrykanskimi i azijackimi. Eŭropejskija mevy — bieła-šeryja, ŭzrostu hałuba, z doŭhimi kryllami. Afrykanskija — bolšyja i pryhažejšyja: majuć kryłla źvierchu čornyja, a źnizu adziety ŭ zialonuju kašulku. Azijackija — čorna-šeryja. Adnojčy žjavilisia nam na Čyrvonym Mory niejkija asabliva strakatyja mevy, ale było ich niekalki štuk; taho-ž dnia jany i źnikli.

Mevy aznačajucca niazvyčajnaj vytryvałaściaj: celymi dniami kružać nad parachodam, vyhladajučy „kuska chleba" — astatkaŭ z parachodnaj kuchni. Jak zaŭvažać štości zdatnaje, z piskam kidajucca na vadu — až dziarucca z saboj. Časam na chvilinku siadajuć na vadu adpačyć, časam parachod nahaniaje na poŭnym mory novyja partyi, jakija parami hojdajucca na chvalach. Nanač našy znajomyja hinuć z vačej: znachodziać prypynak na vastraŭkoch, a sa śvietam novyja hości vitajucca z nami i tak pakorna zahladajuć ŭvočy, jak-byto prosiać: „daj krošačku chleba!" Až dziva biareć čałavieka, jak biednyja „padniabiesnyja ptuški", choć „nia siejuć, ani žnuć", a tak harujuć dvanaccać hadzin u paru! Kali naš parachod robić da 27-mi kilom. u hadzinu, dyk takoj mevie prydziecca nakružyć najmienš piaćdziesiat — i to praz cely dzień — časta suproć morskaha vietru — dla marnaj i niapeŭnaj stravy.

Siarod Čyrvonaha Mora zakružyli la parachodu dźvie pary łastavak. Vidać, addychali ŭ darozie z vyraju. Moža biełaruskija? Moža zaniasuć ad mianie viestku tudy, dzie maja i ichnaja Baćkaŭščyna budzicca z doŭhaha, ciažkoha snu? Pahaścili niekalki hadzin i, niaviedama, kali i kudy śmyhnuli na lohkich kryllach u dalejšuju darohu. A my, ciažkija padarožniki, z svaim hramodzkim ciahunom, paŭziom na Daloki Ŭschod.

Koler vady ŭ Čyrvonym Mory... hm, jak skazać? — jon zusim nia čyrvony, a zvyčajny „morski" — ciomna-zielankavasini. Časta źmianiajecca, zaležna ad aśviatleńnia: byvaje hranatova-sini, čorna-sini, sini-ruž, šery. Voś-ža ŭ Čyrvonym Mory časta adcienak ružovy vystupaje jaśniej, asabliva koler pieny pad zachad sonca, tady zapraŭdy mora ćvicie i treba było-b jaho nazyvać z francuskaha „La mer rouge" — „ruž" — „Ružovaje Mora". Kažuć, što pryčynaj hetaha — milijardy drabniusieńkich kuzulak, jakija nadajuć dziŭnuju achvarboŭku. Viečarami chvali pieniacca fosfarnym adcienkam. Heta źjavišča takoje čaroŭnaje, što nia možna nahladziecca!

Tut tak-ža pakazalisia pieršyja latučyja ryby, jakija dalej buduć nas zabaŭlać u Indyjskim Akijanie. Vyryvajucca jany z vady, jak vierabji, paadzinočku ci celaj stadaj; pralatajuć, tasujučysia da morskich chvalaŭ — vyšej, nižej — metraŭ 30—40 — i padajuć u vadu. Heta — niato, što, jak chto dumaje, „ryba skača", ale zapraŭdy lataje, jak ptuška: vierchnija ichnyja płyvuny vyraśli ŭ kryłla. Ci tolki joj i nam na paciechu? Nia viedaju; skarej na toje, kab lepš uciačy ad vorahaŭ. Heta ryba nievialikaja, najbolšaja z sieladca rostam.

Narešcie Afryka z Azijaj choćuć spatkacca iznoŭ. Čyrvonaje Mora pačynaje hvaltoŭna vuzieć — vidzim abodva bierahi. Azijacki bok — heta skalistaja Arabija: hołyja, padniebnyja hory, hroznyja svajej dzivačnaj formaj, — dzikaja, biazdušnaja pryroda! Afrykanskaja starana — spakajniejšaja, hory nižejšyja, ale taksama miortvyja. Voś bačym dva astraŭki: vysokija ichnyja bierahi naŭkruh raptoŭna paabsiekany ŭniz —až da vady. Vierch vostrava — hładki, roŭny, jak stoł, hrunt biely i, ani znaku žyćcia! Viarchi afrykanskich horaŭ abo zrezany, abo majuć formu piramidy. Padarožniki žartujuć: „Ci faraony brali formu piramidaŭ adhetul, ci pośle tutejšyja hory byli tak absiečany?"

Pratoku Bab-eb-Mandeb prajechali: pa abodvych bakoch bierahi vytyčany morskimi lichtarniami, kab — čaho dobraha — nia ŭleźci na lichuju skału. Ujechali ŭ abšyrnuju Adenskuju zatoku, jakaja jošč ustupam u Indyjski Akijan.

ŻYĆCIO VILNI I PAVIETU

(Z hutarki z Načalnikam płk. rez. Šlepetysom)

Načalnik Vilni — miesta i pavietu, ŭ hutarcy z pradstaŭnikom Infarmacyjnaha Biura ab biahučych spravach Vilni i Vilenščyny, miž inš. zajaviŭ:

U spravie ŭciekačoŭ

Administracyja, u parazumleńni z Lit. Čyrv. Kryžam, pačała ciapier paradkavać spravy ŭciekačoŭ, jakija dahetul nia možna było vykanać z pryčyny marozaŭ. Usie ŭciekačy, u dakumantach jakich miesca stałaha žyćcia aznačana nia Vilnia i jakija z Vilniaj nia majuć ničoha supolnaha, pavinny buduć z Vilni vyjechać u miesca, jakoje im budzie pakazana adpaviednymi ŭładami

Rejestracyja čužyncaŭ

Chto pryjechaŭ u Vilniu i Vilenščynu prad 1 vierašnia 1939 h. i nia maje pravoŭ hramadzianstva, pavinien da 15 maja padać u kamisaryjaty palicyi adpaviednija ankiety i atrymać paśviedčańnie. Čužyncy, jakija majuć užo takija paśviedčańni i chočuć pracavać, pavinny na heta atrymać adpaviedni dazvoł.

Pracadaŭcy-ž, jakija chočuć dać pracu rabotniku kvalifikavanamu, ale niamajučamu litoŭskaha hramadzianstva, pavinny taksama mieć adpaviedni dazvoł ad Ministra nutranych spraŭ. Dazvołu takoha nia treba tolki rabotnikam niekvalifikavanym, ziemlarobam i drovarubam.

Žyćcio ŭ paviecie

Pa dałučeńni da vilenskaha pavietu vołaściaŭ Jašunskaj i Turhielskaj u paviecie jošć 9 vialikich vołaściaŭ, pa 10 - 20 tys. žycharaŭ. Vilenski paviet paza hranicami Vilni — miesta, na padstavie śpisu 1931 h. abyjmaje prastor kala 265 tys. ha, na jakim žyvie 243 tys. žycharaŭ.

U paviecie jošć 156 škoł, z jakich tolki 44 škoły majuć svaje sobskija budynki (28 prac.). U najbližejšym časie budzie dakončana budova škoł u Mejšahole, Rešy, Padbreźzi, Vysokim-Dvary, Dukštach i Bujvidzach.— Mnoha chłopatu administracyi pradbačycca pry ŭparadkavańni darohaŭ i mastoŭ. Sioleta ŭletku majuć być adbudavany masty ŭ: Parudominie, Turhielach, Vilkiškach, Jašunach i kolki mienšych. Na paradku dnia tak-ža ŭparadkavańnie miastečak, a z letniščaŭ — u pieršuju čarhu: Panary, Čorny Bor i Rudomina.

Na publičnyja raboty ŭ 1-šym paŭhodździ pavietavaja ŭprava atrymała 260 tys. lit. i raździaliła ich na patreby Novaj-Vialejki, Trok, na budovu šasy Niemančyn – Mejšahoła, Niemančyn – Bujvidzy i st. čyhun. Bezdany – Hamernia.—Vydavańnie pašpartoŭ u paviecie budzie skončana ŭžo ŭ hetym miesiacy. Dahetul ŭžo 65-70 prac. darosłych hramadzian pavietu majuć pašparty.—Kursy litoŭskaha jazyka założany pry ŭsich škołach.—Šmat kamu z haspadaroŭ nie chapaje nasieńnia na absieŭ i koniaŭ. Adpaviednija ŭłady starajucca jšci nasielnictvu ŭ hetym nasustrač, spatykajučysia z pryznańniem z boku samoha nasielnictva. Ahułam biaručy ŭ paviecie adčuvajecca ažyŭleńnie i achvota dastasavacca da novych litoŭskich varunkaŭ.

Dziaržaŭny Technikum u Vilni

Vilenski Dziaržaŭny Technikum zasnavany byŭ u 1923 h. jak Siaredniaja Techničnaja Škoła, a sučasny budynak hetaj škoły pry vulicy Holendernia byŭ vybudavany ŭ 1929 h. Za 16 hadoŭ svajho isnavańnia škoła pryhatavała značny lik budaŭlanych architektaŭ, mechanikaŭ, elektrotechnikaŭ, čyhunščykaŭ, technikaŭ darožnych suchaputnych i vodnych, kamornikaŭ (ziemlamieraŭ) i chemikaŭ.

Ad času pavarotu Vilni da Litvy ŭ arhanizacyi i struktury hetaj škoły namiačajucca niekatoryja źmieny. Likvidujucca pierad usim addziely: čyhunačny, darožny, kamornicki i aŭto — i aviomechaničny. Adpaviedna da hetaha budzie tak-ža źmieniena prahrama navučańnia.

Stan škoły siahońnia vyhladaje hetak: pracujuć jašče ŭsie addziely, kab dać mahčymaść dakončyć školu tym, chto ŭ jaje pastupiŭ. Usiaho rachujecca ŭ škole 430 (było 752) vučniaŭ z 42 vučycialami, 13 instruktarami i 9 asobami personalu nižejšaha. Usie vučyciali, čynoŭniki i pracaŭniki technikuma da 1 vierašnia pavinny zdać egzamin z litoŭskaha jazyka.

Pry škole jošć varštaty, u jakich vyrablajecca snaść i mašyny dla roznych pramysłovych pradpryjemstvaŭ u kraju, napr.: mašynovyja mialnicy lonu, kapački torfu, stanki da abrobki metałaŭ i inš.

Aprača Vilenskaha technikuma, jošć jašče ŭ Lićvie vyšejšaja techničnaja škoła ŭ Kaŭnasie i techničny addzieł Universytetu im. Vitaŭta Vialikaha — tam-ža.

T. B.

ACHVIARY

złožanyja ŭ redakcyi „Krynicy,

Na Biełaruski Nac. Fond:

Dr. Alina Minkievičycha . . 6 litaŭ.

Dla dziaciej biełaruskich škoł:

Ks. Dr. Kazimier Kułak . . 10 litaŭ.

VOKAM PA ŚVIECIE

Niemcy praz Murmansk nia jechali Amerykanskija hazety pisali, što bolšaja čaść niamieckaha vojska, jakoje zaniało norvežski port Narvick, dastałasia tudy čyhunkaj Leninhrad—Murmansk. Viestku hetu savieckaje aficyjalnaje ahienctva „Tass" nazyvaje pravakacyjnaj vydumkaj

Parazumleńnie saviecka-anhlickaje, pavodle zajavy anhlickaha ministra Halifaxa, budzie zaležać ad taho, jakuju pomač buduć davać Saviety Niamieččynie.

Japonija nie miašajecca ŭ eŭropejskija spravy: hetak zajaviŭ pradstaŭnik japonskaha ministra zahran. spraŭ.

Petsamo — vokruh na poŭnačy Finlandyi, jaki byŭ zaniaty ŭ vajnie savieckim vojskam, ciapier uznoŭ pierajšoŭ pad uładu finskuju, jakaja zaraz ža jaho zaminavała.

U Juhasłavii ŭłada zabaraniła redakcyjam hazet vydavać nadzvyčajnyja dadatki hazet, kab lišnie nie nervać hramadzianstva.

U Belhii i Holandyi tak-ža vialikije napružańnie i vajennaja hatoŭnaść. U Brukseli, stalicy Belhii, byli manifestacyi prad budynkami ambasadaŭ Niamieččyny, Francyi i Anhlii. Manifestanty nieśli plakaty z napisami: Dałoŭ z napaśnikami. Chaj žyvie V. Brytanija i Francyja."

Svecyja taksama choča ŭtrymacca neŭtralnaj i tamu zaminavała svaje zachodnija bierahi, adnačasna tak-ža vyvozić svoj skarb u Ameryku. Pry miescy ŭspomnić, što byccam tak-ža i Norvezski ŭrad paśpieŭ schavać u paru svoj skarb.

Anhlija zapiarečvaje niamieckuju viestku ab tym, što byccam anhlickija aeraplany zbombardavali adkrytuju miascovaść u pravincyi Šlezvig-Holštein.

Alimpijadu sioletniuju Alimpijski Kamitet pastanaviŭ adłažyć z uvahi na ahulnuju sytuacyju ŭ Eŭropie, choć finski kamitet Alimpijady prapanavaŭ svaje ŭsłuhi.

Litzmannstadt'am budzie ciapier nazyvacca, pa zahadu niamieckich ŭładaŭ, viedamaje fabryčnaje miesta b. Polščy, Łódź.

Što dziejecca ŭ Danii?

Dyrekcyja danskaj palicyi abvieściła zabaronu publičnych schodaŭ u Kopenhazie. Zaba ronieny tak-ža demonstracyi i zborki hrošaŭ; apošniaje nie datyča kaściołaŭ. Zabarona heta datyča ŭsiaje Danii.

Niamieččyna nie zhadžajecca, kab Danija trymała svajo dyplomatyčnaje pradstaŭnictva ŭ Anhlii i Francyi; Anhlija-ž skanfiskavała danski handlovy fłot, jaki byŭ u anhlickich portach, adnačasna zajaŭlajučy, što niama nijakaj patreby trymańnia danskaha pasła ŭ Londynie. Ab losie-ž anhlickaha pasolstva ŭ Kopenhazie, jakoje vyjechała prad niemcami ŭ bok Švecyi, dahetul niama nijakich viestak. Pasły Danii ŭ dziaržavach neŭtralnych dahetul astajucca na svaich stanoviščach.

Vajskovym niamieckim čaściam u Danii vydadzieny zahad, kab u Danii čulisia nie jak u varožym, ale jak u sajuznym kraju. Danskaja armija astajecca niakranutaj dziela taho, što Niamieččyna viera ŭ jejnuju lojalnaść.

Žyćcio ŭ Vilni i Kraju

Nadzvyčajnaja sesija Sojmu maje być sklikana dziela zaćvierdžańnia budžetu na 1940 hod i dziela źmieny zakonu ab nadzory nad narodnaj haspadarkaj na čas tryvańnia nadzvyčajnaha stanu.

Dyrekcyja Biblijateki im. Vrubleŭskich u Vilni prosić usich, chto pazyčaŭ z Biblijateki knihi, čym chutčej viarnuć ich i hetkim čynam ablehčyć kantrolu majemaści.

Chto budzie budavać elektroŭniu ŭ Turniškach? — pytańnie heta ŭściaž aktualnaje i ŭściaž jašče niavyrašanaje. Ciapier adpaviednyja ŭłady ŭ hetaj spravie ŭvajšli ŭ znosiny z švedzkaj firmaj „Svenska Entreprenad A.B. Stokholm", jakaja budavała łatvijskuju elektroŭniu ŭ Kegum. Novaja elektroŭnia, jak viedama budujecca na košt dziaržavy i maje dastaŭlać elektryčnuju enerhiju Vilni i Kaŭnas'u.

Kurortami h. zn. miascami adpačynku majuć być abvieščany: Panary, Troki, Arany i Śviancianka.

Z Vilni ŭ Kaŭnas biaz propuskaŭ majuć pazvolić ŭžo jeździć ad 15 h. m. i tym asobam, jakija dahetul nia majuć jašče litoŭskaha pašparta. Propusk patrebny byŭ-by paśla hetaha tolki vajennym uciekačom.

Z Vilni praz Šaŭli ŭ Kłajpedu dumajuć adčynić čyhunačnaje spałučeńnie; staniecca heta mahčymym tolki paśla taho, jak adčynicca dla ruchu zamkniony ad 1920 h. tor na linii Kašadary-Gajdžuny.

Instytut Pasteur'a u Vilni užo zasnavaŭsia. Adčynieńnie Instytuta Pasteura dla žycharaŭ Vilni jošć vialikaj vyhodaj. Ščapieńnie prociŭ šalonaści (paśla ŭkušeńnia) ŭ Instytucie kaštuje 1 lit. Pryjezdnyja z pravincyi na čas proby pamiaščacca buduć u Psychijatryčnym špitali, apłačvajučy za heta tolki faktyčnyja košty ŭtrymańnia. Instytut Pasteura pamiaščajecca pry vulicy Tatarskaj 11 (pry Instytucie hygijeny).

Drovy dla Vilni. Ministerstva Ziemlarobstva dało Vilni 551.774 kub. mtr. droŭ. Čyhunačnaja dyrekcyja zakazała tam-ža 500.000 kub. mtr. droŭ.

Pry kanalizacyi Vilni ciapier zaniata 900 asob. U chutkim časie maje być zaniata pry pracy až 2.000 asob.

Bank Pramysłovy dla raźvićcia Vilenščyny užo zasnavaŭsia z 20 milj. lit. asnaŭnoha kapitału, z jakich 8 mil. lit. układaje ŭrad. Bank maje subsydyjavać pierad usim budoŭli i promysieł Vilenščyny.

21-hodnija mužčyny Vilni, jakija atrymali litoŭskaje hramadzianstva, pavinny buduć u m-cy maju zarejestravacca dziela adbyćcia vajennaj służby, da jakoj buduć paklikany sioleta ŭvosieni.

Seminaryja vučycielskaja budzie zasnavana ŭ Vilni ad 1 vierašnia Pry seminaryi budzie zasnavana prohimnazija.

Aŭtabusnaje spałučeńnie Vilni z Viłkamiram i Kaŭnas'am vyhladaje hetak: Z Vilni ŭ Vilkamir (Ukmergė) adchodziać aŭtabusy a hadz. 5.50 i 15.30, a z Vilni ŭ Kaŭnas — a hadz. 6-aj.

Doktar BARYS LEVIN
Chvaroby skurnyja, veneryčnyja i mačavych pravadoŭ.
Vilniaus (Vilenskaja) 22—3, tel. 16-95.
Pryjmaje ad 12—2 i 4—7 vieč.

Dr. med. B. TOŁČYNSKI
b. Asystent Kliniki U.S.B.
Chvaroby vušej, nasa i horła.
Zavalnaja 10, tel. 16-38.
Pryjmaje: 8—10 i 16—19 hadz.

Leidėjas ir Redaktorius: ADOLFAS KLIMOVIČIUS
Vydaviec i Redaktar: ADOLF KLIMOVIČ
Telefon u drukarniu i redakcyju 28-32.
Fr. Skarynos vardo Gudų Spaustuvė, Vilnius, Pylimo g-vė 1
Biel. Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, vul. Zavalnaja 1